

УДК 37.03 + 371.4

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ ДО КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В.О. Водяна

***Анотація.** У статті розкрито інноваційні підходи формування готовності фахівців музично-педагогічного профілю до культурно-просвітницької діяльності у процесі вивчення навчального курсу «Культурно-мистецькі програми».*

***Ключові слова:** культурно-просвітницька діяльність, навчальний курс «Культурно-мистецькі програми».*

***Аннотация.** В статье освещены инновационные подходы формирования готовности специалистов музыкально-педагогического профиля к культурно-просветительской деятельности в процессе изучения учебного курса «Культурно-художественные программы».*

***Ключевые слова:** культурно-просветительская деятельность, учебный курс «Культурно-художественные программы».*

***Annotation.** In the article the innovative going of providing of preparation of specialists musically pedagogical profile is exposed near in a civilized manner-elucidative activity in the process of study of educational course the «Cultural and art programs».*

***Keywords:** in a civilized manner-elucidative activity, educational course the «Cultural and art programs».*

Постановка проблеми. ХХІ століття окреслює перед освітніми закладами потребу в переосмисленні сутності життєвої компетентності особистості в суспільному житті, освіті, економіці, культурі, соціальних відносинах. Без винятку всі сфери людської життєдіяльності потребують пошуку шляхів вирішення багатьох проблем, які на сьогодні є викликами сучасності. Серед них на першому місці стоять проблеми духовності, моралі й моральності особистості. У добу атомної енергетики, ядерної, хімічної та бактеріальної зброї, нових можливостей передачі будь-якої інформації через мережу Інтернет, доля людства, його майбутнє залежить від порядності та відповідальності кожної людини зокрема.

Зростання обсягу інформації, яку необхідно осмислювати для успішної життєдіяльності, для здійснення важливих життєвих виборів, визначає перед особистістю нову площину завдань – пошук критеріїв орієнтації та відбору в інформаційному просторі.

Не менш важливою для сучасності постає екологічна проблема, що вимагає принципово нових підходів до осмислення сутнісних ієрархічних взаємозв'язків між людиною і природою. Вирішення цього питання лежить у площині формування духовно-світоглядної позиції молодого покоління і потребує системного довготривалого виховного впливу за допомогою сучасних засобів.

Процес глобалізації, який активно відбувається у ХХІ столітті, створює умови для динамічного зближення і спілкування різних етносів і культур. Уникнути конфліктного зіткнення у цій площині можливо лише за умови розвитку етнокультурної компетенції особистості, мотивованого ставлення до культури рідного народу та інших традицій, толерантності, здатності до плюралізму.

Вказані та інші проблеми, які означають нове тисячоліття, ставлять серйозні виклики перед сучасним суспільством, способами підготовки людини до життя, передусім, засобами освіти і виховання.

«Впродовж усього часу незалежності Україна випробувала безліч проектів перебудови свого буття за усіма критеріями прогресу і впевнилась, що її прогрес стримує нині не тільки дефіцит планів і теорій економічного, політичного і культурного розвитку, застарілі технології і нестача коштів, але й дефіцит людей з їх необхідними інтелектуальними і моральними якостями. Історичний виклик на освічену, культурно і морально розвинену людину, здатну взяти на себе компетентну відповідальність за нові напрями суспільного поступу, залишився поки що без належної відповіді» [1, с. 6].

Виклики сучасності ставлять перед освітніми закладами нові завдання – допомогти людині осмислити себе як духовну і культурну особистість. Саме тому однією з актуальних у сьогоднішній соціальних функцій загальноосвітньої та вищої школи є культуротворчість, що спрямована на розвиток духовного життя суспільства шляхом безпосереднього впливу на формування особистості, виховання почуття соціальної відповідальності, потреби в збереженні, розвитку і трансляції духовної спадщини.

Культурологічний підхід змінює уявлення про засадничі цінності освіти як винятково інформаційно-знаннєві й пізнавальні, заперечує вузько-наукову зорієнтованість її змісту і принципів побудови навчального плану, розширює культурні основи і зміст навчання та виховання, вводить критерії продуктивності і творчості у діяльність суб'єктів педагогічного процесу [4].

Значущість культурно-просвітницької діяльності як атрибута культури і водночас складової професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва зумовлюється необхідністю культуротворчого розвитку особистості студента, розширення його кругозору, ерудиції, формування вибіркового ставлення до явищ мистецького життя. При цьому неухильно зростає роль особистісних професійно значущих якостей, переконань майбутнього вчителя, які разом із сукупними знаннями, уміннями, навичками уособлюють гідного носія культури.

Проблему професійної підготовки майбутніх вчителів досліджували О.Абдулліна, Ю.Бабанський, І.Зязюн, Н.Кузьміна, В.Моляко, Н.Ничкало, О.Савченко, В.Сластьонін та ін. Питанням фахової підготовки майбутнього вчителя музики присвячені праці О.Апраксіної, Л.Арчажнікової, М.Карауловського, З.Квасниці, Г.Падалки, О.Рудницької, О.Щолокової та ін.

Вивченням проблеми підготовки кадрів до культурно-просвітницької роботи займалися С.Громова, М.Серьогіна та ін. Навчально-методичний аспект підготовки пропагандистських кадрів знайшов висвітлення в публікаціях Л.Введенської, С.Козлова та ін. Особливості проведення позакласної музично-виховної роботи в школі розкриті у працях О.Апраксіної, Л.Дмитрієвої, Н.Черноіваненко та ін.

Розробка концепції «культурно-мистецьких програм» має в своїй основі наукове обґрунтування та багаторічний досвід виховної роботи автора у загальноосвітніх школах і позашкільних навчальних закладах. У своїй вихідній позиції ця концепція базується на визнанні того, що методологічними основами сучасної педагогіки стають філософія культури і філософія людини. Цю думку окреслюють у своїх працях В. Біблер, С.Бондаревська, Л. Коган, Л. Кондрацька, В. Конєв та багато інших вчених.

Метою статті є розкриття інноваційних підходів у підготовці фахівців музично-педагогічного профілю до культурно-просвітницької діяльності у процесі вивчення навчального курсу «Культурно-мистецькі програми».

Мета технології «культурно-мистецькі програми» – створити виховне середовище, яке дає можливість учням осмислити свою глибинну сутність як Людини, яка наділена найвищими духовними якостями, що слугують культуротворчості. Таке осмислення відбувається в процесі актуалізації творчих потреб дітей, розширення та розвитку їх творчих інтересів, становлення особистісної ціннісної ієрархії таким чином, що вищі духовні цінності посідають у ній життєво значимі позиції; це виховання особистості з високим рівнем творчої активності, яке здійснюється в процесі її духовного становлення через залучення до художньо-творчої діяльності [3, с.70.]

Метою курсу «Культурно-мистецькі програми» є формування у майбутніх учителів здатності проводити виховну роботу у школі та в позашкільних закладах освіти на основі технології «культурно-мистецьких програм»; оволодіння студентами системою знань, вмінь і навичок, необхідних для організації і проведення різних за видами тематичних культурно-мистецьких заходів, складання сценаріїв, концертних програм, програм свят, конкурсів, фестивалів [2, с. 3].

У процесі вивчення курсу передбачена розробка студентами ряду культурно-мистецьких програм, які можуть бути включені в плани виховної роботи студентських академічних груп і класів загальноосвітніх шкіл.

Завдання курсу:

– ознайомити студентів із висвітленням проблеми художньо-естетичного виховання дітей у навчальних закладах різного типу; з поняттями культурно-мистецькі програми та культурно-мистецькі заходи, етапами роботи над сценарієм, методикою збору та упорядкування матеріалів для культурно-мистецького заходу;

– розвинути у студентів уміння осмислювати форму, логічну перспективу, загальну драматургію сценарію виховного заходу; розробляти постановочний план виховного заходу;

– формувати практичні навички композиції сценарію, осмислення її складових; укладання програми концертів і програми свят як об'єднання декількох культурно-мистецьких заходів різного типу, організації репетиційного процесу та сценічного дійства в межах виховної роботи у загальноосвітній школі.

Студент має знати:

– основні позиції особистісно орієнтованих технологій навчання і виховання;

– зміст педагогічного впливу мистецтва як практично-духовної діяльності людини, основних функцій мистецтва у житті людини;

– мету, результат виховання за технологією «культурно-мистецькі програми» та педагогічні умови,

що забезпечують ефективність цього процесу;

- принципи функціонування «культурно-мистецьких програм»;
- структуру «культурно-мистецьких програм» та методи виховного впливу на особистість школяра;
- основні виховні напрями програм і засоби виховання;
- методики діагностики та критерії встановлення рівнів творчого розвитку особистості школяра;
- форми реалізації процесу художньо-творчої діяльності та суб'єкт-суб'єктної виховної взаємодії.

Студент має вміти:

- розробляти та впроваджувати у загальноосвітній школі виховну технологію «культурно-мистецькі програми»;
- розробляти календарне планування виховної роботи у школі на основі обраного напрямку «культурно-мистецької програми»;
- розробляти сценарії тематичних культурно-мистецьких заходів і здійснювати їх постановку.

Основні компетентності:

– громадянська компетентність – здатність майбутнього вчителя музичного мистецтва активно, відповідально та ефективно творити культурно-мистецьке середовище з метою духовного розвитку суспільства;

– творчо активна компетентність – спеціально структурований комплекс якостей особистості майбутнього вчителя (емоційна чутливість, цілеспрямованість, відповідальність, самостійність, наполегливість, критичність та ін.), що дає змогу ефективно виконувати завдання у сфері навчання та виховання підростаючого покоління;

– духовна компетентність – спроможність до самопізнання, саморозвитку, самореалізації та самоконтролю, сукупність духовних здатностей, що виражають мораль (сукупність прийнятих моральних норм) і моральність (здатність до власного морального пошуку) особистості майбутнього вчителя, спроможність шукати сенс свого життя, формувати свої життєві принципи та цінності [6];

– художньо-естетична компетентність – необхідний обсяг культурно-історичних і художньо-естетичних знань; уміння та навички художньо-естетичного сприймання, аналізу й інтерпретації творів мистецтва відповідно до авторського задуму, розуміння єдності форми та змісту; прагнення та здатність реалізувати на практиці художньо-естетичний потенціал для одержання власного неповторного результату творчої діяльності [5];

– педагогічна компетентність – здатність побудувати і привести в дію логічно завершену виховну педагогічну систему «культурно-мистецьких програм», комплексно планувати навчально-виховні завдання; обґрунтовано формувати зміст виховного процесу; оптимально підбирати форми, методи і засоби його організації.

Вивчення навчального курсу «Культурно-мистецькі програми» тісно пов'язане з іншими предметами навчального плану спеціальності «Музичне мистецтво», зокрема, із загальнотеоретичними курсами музикознавчого та педагогічного спрямування та виконавськими дисциплінами (вокал, гра на музичному інструменті, диригування, сценічна мова).

Структура навчальної дисципліни «Культурно-мистецькі програми»:

Модуль 1. Культурно-мистецькі програми: методологічні основи виховної технології.

Тема 1. Виховання творчо активної особистості – головне завдання сучасних виховних технологій.

Тема 2. Культура та мистецтво як головні чинники виховного впливу на розвиток творчої особистості школяра.

Тема 3. Педагогічні умови творчого розвитку дітей шкільного віку.

Тема 4. Принципи функціонування культурно-мистецьких програм у загальноосвітній школі.

Тема 5. Структура культурно-мистецьких програм та основні напрями виховного впливу на особистість школяра.

Модуль 2. Методика впровадження культурно-мистецьких програм у виховний процес загальноосвітньої школи.

Тема 1. Засоби та форми проведення культурно-мистецьких програм.

Тема 2. Підготовчий етап впровадження «культурно-мистецьких програм» у виховний простір загальноосвітньої школи.

Тема 3. Організація тимчасових творчих колективів - основне завдання пошуково-організаційного етапу.

Тема 4. Особливості організації етапу практичної реалізації та завершального підсумково-аналітичного етапу.

Модуль 3. Методика організації та проведення культурно-мистецьких заходів у школі, молодіжних колективах та спільнотах.

Тема 1. Методика укладання сценарію та особливості проведення тематичних заходів.

Тема 2. Методика укладання програми концерту та особливості його проведення.

Тема 3. Методика укладання Положення про конкурс, фестиваль, особливості їх проведення.

Тема 4. Завдання та особливості роботи ведучого культурно-мистецького заходу.

Серед завдань культурно-просвітницької діяльності, які вирішують студенти музично-педагогічного профілю у процесі вивчення навчального курсу «Культурно-мистецькі програми», є практична робота з дітьми у площині культурно-мистецького життя суспільства; розкриття та осмислення засобами мистецтва духовних цінностей; надання допомоги вчителям та організаторам виховної роботи шкіл та позашкільних закладів у проведенні заходів духовно-просвітницького спрямування.

Література

1. Андрущенко В. П. Філософія освіти ХХІ століття: пошук пріоритетів / В. П. Андрущенко // Філософія освіти. – 2005. – № 1. – С. 5-17.
2. Водяна В. О. Культурно-мистецькі програми : програма навч. курсу для студ. спец. 8.020207 «Музична педагогіка та виховання» / В. О. Водяна. – Тернопіль : ТНПУ, 2005. – 18 с.
3. Водяна В. О. Культурно-мистецькі програми як особистісно орієнтована виховна технологія в сучасній школі / В.О. Водяна // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. – Тернопіль, 2006. – № 2. – С. 69–72.
4. Крылова Н. Б. Культурология образования / Н. Б. Крылова. -М.: Новое образование, 2000. Вып. 10. – 272 с. .
5. Ревенко І. В. Художньо-естетична компетентність учителя як показник його професійної культури /І.В. Ревенко // Мистецтво і освіта.– 2007.– № 3.- С.139–146.
6. Хоменко Олена. Духовна компетенція вчителя [Текст] / О. Хоменко // Директор школи. Шкільний світ : Газета для керівників шкіл. – 2012. – N 11. – С. 41-46.